

JOSEP M. ALBAIGÈS OLIVART

Quin tip de riure!

Antologia de disbarats

Pagès editors
LLEIDA, 2009

© Josep M. Albaigès i Olivart, 2008

© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2010

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició digital (e-pub): maig de 2010

ISBN: 978-84-9779-927-0

Aquesta edició correspon als continguts
de la primera edició en format paper d'abril de 2009

L'ETERNA PIQUIPONIANA

Piquiponistes de tot el món: moltes gràcies per alegrar-nos la vida! Amb aquesta frase, que cloïa la meva obra *La divertida incultura* fa uns quants anys, inicio avui aquest afegit a manera de segona part. Els disbarats involuntaris derivats d'una cultura insuficient formen un món inexhaurible, i des d'aleshores la pila de trabucaments de la meva col·lecció ha crescut prou com per a justificar un nou volum, que espero que pugui divertir els lectors tant com ho va fer el primer.

Resulta elemental —i d'agraïment— posar al corrent els lectors sobre el famós Pich i Pon, principal protagonista d'aquella obra. Potser molts se sorprendran en assabentar-se que Joan Pich i Pon, home simple però bon jan i bon català, és el compatriota nostre que més alts càrrecs ha ocupat a Catalunya: governador civil de Barcelona, alcalde de la ciutat i... president de la Generalitat! Tot això de forma simultània. Bé és cert que la posteritat no el compta a les llistes dels altres presidents de la nostra suprema institució.

Com pot ser això? Pich i Pon, *self made man*, havia començat la seva travessia política ocupant-se de coordinar l'Exposició de 1929, on va demostrar les seves capacitats organitzatives. Això li valgué a la llarga l'alcaldia de Barcelona, i, després dels fets d'octubre de 1934, que deixaren decapitades les altes institucions catalanes, fou nomenat pel poder central per ocupar-les totes interinament. Més tard, l'*affaire* de l'estraperlo acabà políticament amb ell, i la mort el sorprengué, just iniciada la guerra civil, a París, on havia anat a tractar-se una malaltia incurable.

Als anys de la seva activitat política es va fer famós per les seves trabucades verbals, lliscaments i disbarats

originats en la seva sòlida incultura, cosa de la qual, no cal dir-ho, van saber treure partit els seus enemics polítics, que arribaren a publicar al diari *El Be Negre* algunes seccions dedicades a les que ben aviat van rebre el nom de piquiponianes i fins i tot premiar els qui les enviaven, cosa que n'ha originat una munió, la majoria inventades... que són les més bones.

Heus-ne ací una de les més cèlebres. En una tertúlia al seu saló provist de llum *genital*, considerava que el pitjor tirà del món havia estat el *Tirano de Bergerac*. Parlava del *Pantopon* d'Atenes, que, junt amb *la Marsellesa*, li feien ericar *els pèls del cor*. A la comissió investigadora de l'estraperlo afirmava, desconsolat, que havia apurat el calze fins a les *hèlices*. Són tantes, que omplien la major part del meu llibre, i així aquest conegué diverses edicions.

Era tanta la riquesa de facècies en aquest personatge, que fins i tot, al cap de tants anys, han anat sortint a la llum noves perles seves! Per exemple, en papers que els meus amables lectors m'han anat trametent, apareixien més acudits, com quan parlava de "*La toma de la pastilla*", o confonia la reforma agrària amb la dels sagraris. Com a home agraït, volia correspondre un favor fet per un conegut que tenia "*un fill adaptat*", i digué al pare adoptiu: "Us compraré per al vostre fill una esfera terrestre *de mida natural*." En el seu famós viatge a Orient, aclaparat per la magnificència de l'estret marítim que emmarca la ciutat d'Istanbul, confessava: "No pensava que el *Fósforo* fos tan important." En ocasió de les ja comentades penúries passades amb la investigació sobre l'estraperlo confià a un íntim seu: "Estic entre les *parts* i la paret." Però alguna vegada l'havia encertada de debò, com quan, en una visita del rei Alfons XIII a Barcelona, li digué des del Tibidabo, assenyalant la ciutat:

—Majestad: he aquí la gran ubre.

Els lectors de *La divertida incultura* recordaran també en Santacreu, que parlava de les *missions interplanetàries* (comissions interparlamentàries) o deia a un amic seu: "Tu rai, que parles suís." En el seu paper polític, també

afirmava que “calia eliminar les *aigües residencials*”, o, amb aire còmplice, suggeria a un possible company de coalició política: “Entre tu i jo farem un tribu.”

Un altre cultivador del gènere fou l'empresari teatral Pep Gil, més conegut com *lo Chil* (era valencià) autor d'aquell eslògan tan repetit després: “El éxito sorprendió a la misma empresa.” Davant les protestes del públic per anar una vedet massa vestida, sortí a calmar-los: “Respectable y distinguido público: Se ruega un poco de cultura, ¡que ya se enseñará!”. Podria escriure's un altre llibre sobre aquell home d'imaginació tan ingènua com fecunda per a concebir els més desenraonats reclams publicitaris. Era capaç d'escriure “¡Por fin! ¡Lo que todo el mundo espera! ¡Despedida de fulano de tal!” Una vegada, en una mateixa funció, feia representar *El ratón*, *La gatita blanca*, *La caza del oso* i *El perro chico*, i va anunciar tot aquest lot com a “programa zoológico”. En una altra ocasió, anuncià l'obra *El orgullo de Albacete* d'aquesta manera: “La obra más barata del mundo pues comprando una butaca sale a tres céntimos el chiste.”

No cal dir-ho, també a l'estranger hi ha hilarants mostres del difícil art de la piquiponiana. ¿Qui no recorda Samuel Goldwyn, el productor cinematogràfic estatunidenc, creador de la famosa frase: “En dues paraules: im-possible”, tan copiada després? Altres: “És més que magnífic: és mediocre”, o “La vida de solter no és vida per a un home sol”, o, potser la més famosa, “Un contracte verbal no val ni el paper en què està escrit”. Tampoc no acabaríem.

En fi, el món de la política és també ben suculent. Dan Quayle, aspirant a president del Estats Units al 1996, va deixar perles com “Si no triomfem, correm el risc de fracassar”, “El futur serà millor demà” o “Si a Mart hi ha aigua, hi ha oxigen, i si hi ha oxigen, hi ha vida”. Val a dir que moltes d'aquestes han estat després atribuïdes al president Bush, qui, com veurem, no necessitava aquests ornaments aliens.

Però, passats els grans mestres, l'art de la piquiponiana continua. ¿Qui no en pot explicar alguna de la qual hagi

estat testimoni personalment? Són innombrables els lectors que m'han parlat d'haver sentit a algú parlar de “l'església de Sant Gregori Dramaturg”, quan no “traumatòleg”, “traumatúrgic”... en fi.

Vagi tot això com a simple prefaci d'una nova col·lecció de disbarats. Fruïu-la!

UNA MICA D'HISTÒRIA DELS DISBARATS

Sembla estrany com ens agrada descobrir mediterranis. Podria pensar-se que el disbarat en lletra escrita és cosa d'avui, però només cal tafanejar una mica pels documents antics menyspreats pels historiadors per trobar-hi perles acreditatives d'una manera d'entendre el món i la vida que, com a mínim, ens resulta xocant avui.

Antics

Una de les frases lapidàries més antigues es deu a Julius Sextus Frontinus, *curator aquarium* (superintendent dels aqüeductes) de Roma:

Els invents han abastat ja el seu límit, i no veig esperances que es millorin al futur.

Us xoca? Però veieu el que deia al 1899 el director de l'Oficina de Patents als EUA:

Tot allò que valia la pena inventar ja està inventat.

Pensem ara en els judicis a animals. En la manera de veure les coses de no fa pas massa temps, un delictes alterava l'ordre universal imposat per Déu a la terra, creant un buit moral que calia omplir mitjançant l'expiació, única manera en què s'entenia el retorn a l'ordre inicial.

Nosaltres, per avorriment i horror a aquest crim, i amb objecte de donar exemple i satisfer la justícia, hem declarat, jutjat, sentenciat, pronunciat i assenyalat que l'esmentat porc, després d'haver estat pres i engarjolat, sigui penjat d'una forca pel botxí, vora i al costat del patíbul.

Sentència donada al 1494 per l'alcalde de Laon contra un porc que havia mutilat i occit un nen al bressol.

—Oh, mosques, us denunció!

Interjecció llançada per sant Bernat contra unes mosques que el molestaven mentre feia un sermó a l'església de Foligny. Diuen les cròniques que totes caigueren immediatament fulminades.

Als segles del Renaixement va córrer pels països alemanys un curiós afany de nobilització dels propis cognoms, canviant-los per la versió llatina del seu significat. No cal recordar, per exemple, que Paracels no era sinó la traducció del cognom de l'alemany Hohenheim. La moda va arribar fins a extrems força ridículs, com veiem en aquest reduït mostrari:

COGNOMS ALEMANYS LLATINITZATS

Engelhart (Àngel fort)	Angelocrator
Bienewitz (Enginy d'abella)	Apianus
Küchenmaster (Mestre de cuina)	Archimagrius
Habermann	Avenarius
Kammermeister (Camarlenc)	Camerarius
Köppernik	Copernicus
Wolfhart (Llop dur)	Lycosthenes
Hemmerlin (Martellet)	Malleolus
Schwarzfeld (Camp negre)	Melanchton
Hausschein (Lluentor de la casa)	Oecolampadius
Koch (Cuiner)	Opsopoeus
Hosenenderle (Punteta dels pantalons)	Osiander
Karg (Escàs, sobri)	Parsimonius
Storch (Cigonya)	Pelargus
Pfefferkorn (Gra de pebre)	Pepericornus
Birnfeld (Horta de perers)	Pierius
Eisenmerger (Barrejador de ferro)	Siderocratas
Beersprung (Salt d'ós)	Ursisalius

Sóc de Godoy. No temo res.

Rètol enganxat a un gos que es passejava pels carrers de Madrid a principis del segle XIX, en denúncia anònima a la prepotència del favorit de la Cort. Aquest ordenà l'ingrés del ca a les presons militars.

Una pràctica habitual era aplicar supersticions variades a les situacions difícils. Concretament per l'embaràs, es troba al segle XVI la següent recomanació:

L'embarassada que es descuidés massa temps deixant l'estri de lleixiu sobre el trípede calefactor, tindria mal part. Si cometés la imprudència de veure vestir-se un sacerdot, contemplant com se cenyia el cingol i l'alba, naixeria la seva criatura amb el cordó umbilical enrotllat al coll, i moriria per asfíxia. El més recomanable era portar [en aquest cas] el cinturó de la prenyada en mesos majors, cenyir-lo a la campana de l'església i donar tres cops amb el batall, perquè així pariria expeditivament.

Un altre problema resol: l'esterilitat en un matrimoni. Com determinar de qui era la "culpa"? J. Cortés, metge valencià, donà la solució definitiva editant al 1741 el seu llibre *Remedios médicos y varios secretos de la naturaleza*, amb la següent recomanació:

Para saber en dos casados que no tienen hijos en cuál de los dos está el defecto natural, toma la orina de entrambos, marido y mujer, y ponlas cada una en su vaso y pondrás en cada vaso un poco de salvado de trigo y en aquella orina en la que se criaren gusanos está el defecto natural de no poder engendrar o concebir.

Vegem alguna antiga definició (fins al 1803, 4a edició!) en un document tan culturalment seriós com el *Diccionario de la Real Academia*:

gran bestia. Animal que en su figura parece un mixto de camello y venado, y es del tamaño de éste con poca diferencia. La cabeza es grande y las orejas; el labio

superior es tan largo, que la embarazo para pastar, y come andando hacia atrás; su cola es corta, y las uñas hendidas. El macho tiene cuernos, y la hembra no. Tiene continuo mal caduco; para librarse de él mete la uña del pie derecho en la oreja, y así se cura. Por esto se estiman para este mal los anillos que se hacen de los pedazos de esta uña.

Es veu que la “gran bèstia” era un exemplar zoològic ben conegut, perquè és al ludit ben exhaustivament al *Diccionario Médico-vulgar* d’Antonio R. Guerra (Puerto de Santa María, 1841):

Art. Mal de corazón, o epilepsia: Esta enfermedad consiste en convulsiones con suspensión del sentido y conocimiento. El mal de corazón suele fingirse, mas no se engaña, como se cree, a los médicos: hay signos en el arte para conocer la ficción, de la cual se desentienden aquéllos cuando el interés del que finge no choca con otros intereses más sagrados. Contra esta enfermedad hay gentes que recomiendan llevar en el bolsillo o colgada la uña de la gran bestia. Si este amuleto, como sus semejantes ha producido efecto alguna vez, se ha debido al influjo de la imaginación; así lo prueba el caso siguiente. Aconsejaron a una epiléptica, cuyos ataques eran casi diarios, trajese consigo la uña de la gran bestia; este singular remedio fue buscado en balde, por lo que se trató de engañar a la paciente, sustituyendo una piedra encerrada y bien cosida en una bolsa de cuero. Desde que fue recibido el precioso talismán cesaron las convulsiones. Pasado un año, y teniéndose por concluida la dolencia, se hizo a la enferma patente el engaño; pero tan luego como esto sucedió volvieron los ataques más repetidos y fuertes que antes.

Entre les debilitats humanes sempre ha ocupat un lloc davanter el temor a la malaltia. Un remei el proporcionava el llibre *Misterioso tesoro de los héroes* (Johannes Staricius, Alemanya, 1615). Les següents instruccions proporcioaven invulnerabilitat al qui les seguís fidelment:

Busca la calavera d'un penjat o d'un reu mort a la roda de la qual s'hagi criat molsa. Rasca per a treure-la, posa-la en una bosseta i cus-la a l'aixella esquerra de la teva jaqueta.

És una llàstima que els autors de les lleis actuals sobre la interrupció de l'embaràs no hagin tingut en compte les sàvies afirmacions del pare Juan de Pineda, als seus *Diálogos de agricultura cristiana* (segle XVI). Potser no ho van fer per no suscitar les ires de les feministes:

Cosa es de mucha consideración que dicen Aristóteles y santo Tomás que el niño a los cuarenta días de su concebimiento cuando se le infunde el ánima racional, no es mayor que una hormiga grandecilla, y que tiene sus miembros formados y distintos y los ojos grandes respecto de su tamaño; mas de la niña dice que hasta entrar en el cuarto mes no tiene tal delineación, ni se le infunde hasta entonces el alma y comúnmente se tiene a los ochenta días.

No podem deixar d'esmentar altre cop Paracels en aquesta petita recopilació de doctrines estranyes. Sobre un altre tema tan etern com la creació artificial d'una persona (seria el *Cyborg*?) diu a la seva obra *De natura rerum*:

En la meva opinió això no és contrari a les lleis de la naturalesa i és perfectament possible. Heu de començar fent el següent: col·loqueu abundant quantitat de semen humà en un alambí, segelleu-lo i guardeu-lo durant quaranta dies en femta de cavall fins que comenci a desenvolupar-se, viure i moure's. Aleshores ja haurà adquirit forma humana, però serà transparent i insubstancial. Durant quaranta setmanes ha de ser alimentat curosament amb sang humana i conservat al mateix lloc càlid, i després s'haurà convertit en un nen autèntic tal com un nen nascut de dona, encara que molt més petit. És el que en diem *homunculus*.

Encara que pugui semblar estrany, també hi ha lloc per al filòsof Emmanuel Kant en aquesta miniantologia. La seva *Geografia política*, inèdita fins al 1999, conté curioses descripcions:

Els habitants de la costa de Nova Holanda tenen els ulls semiclucs i per a mirar lluny han d'inclinar el cap sobre l'esquena. Però adopten aquesta actitud a causa de les nombroses mosques que volen al voltant dels seus ulls... Els habitants de les riberes de Gàmbia tenen el nas camús perquè els nens són transportats a l'esquena de la mare durant les hores feineres...

Per als qui pensen que no hi ha res de nou a descobrir a la investigació bíblica, el professor Coleman-Norton, de la Universitat de Princeton, va presentar unes frases inèdites de l'evangeli segons sant Mateu, que continuaven el capítol 24. L'evangeli, complet, queda així:

Jesús: Els hipòcrites seran condemnats al plor i al carisquejar de les dents.

Un deixeble: I què passarà amb els qui no tinguin dents?

Jesús: Home de poca fe, se'ls proporcionaran dents.

Vegem ara alguns dels títols tradicionals que eren admesos pels seus feliços posseïdors (els primers són encara vigents avui):

Rei de Birmània: “Rei de reis al qui obeeixen tots els altres prínceps, regulador de les estacions, director omnipotent de les mareas, germà petit del sol i propietari de vint-i-quatre ombrel·les.”

Prínceps de Sumatra: “Senyor de l'univers, el cos del qual resplendeix com el sol, a qui Déu ha creat tan perfecte com la lluna plena, els ulls del qual llueixen com l'estrella polar, el qual en aixecar-se projecta la seva ombra sobre tots els seus dominis; aquell els peus del qual fan dolça olor.”

Un príncep qualsevol d'Alemanya: “Suprema Altesa Sereníssima.”

Emperador d'Àustria (entre altres): “Supremament invencible” (fins a Napoleó, se suposa).

Un baró d'Alemanya: “Imperial, alt, ben nascut.”

El metge de la cort: “Altament nascut, molt experimentat, amb sublimes idees i summa ciència, senyor doctor en ciències mèdiques, metge meritíssim de la cort.”

D'ahir

És clar que en Pich i Pon no va inventar la piquiponiana; es limità a donar-li nom. Seria una empresa impossible acometre l'enregistrament i la crònica de l'evolució d'un gènere tan profundament humà. Però ja els textos grecs i llatins ens parlen de sensacionals ficades de pota en l'època, com acabem de veure.

Movent-nos en terrenys més propers, és indispensable citar la que tingué per protagonista a mitjan segle XIX un atribolat alcalde barceloní. La reina Isabel II arribava en un vaixell procedent de València i, poc abans d'arribar a port, un accident ocasionat per la sapastreteria d'uns mariners la va deixar contusionada i nafrada. Quan, ja a la terra ferma, la reina exposava el contratemps a l'alcalde, dient-li “Mira cómo me han dejado”, el pobre home només va saber alleujar-la dient:

—¡Paciencia, señora, más podía haber sido!

Més d'Isabel II. Guerra del Marroc; una tropa de 40.000 homes marxava contra les càbiles de Muley Abbas. La reina es dirigí al general O'Donnell, que partia en comandament de l'expedició, i li digué:

—Si yo fuera hombre, te acompañaría.

L'efeminat consort reial, Francesc d'Assís, afegí:

—Lo mismo digo, Leopoldo, lo mismo digo.

Ja al segle XX, la infanta Isabel, filla d'Isabel II i coneguda popularment com *la Chata*, presidia una vegada un banquet

a la Casa d'Amèrica de Barcelona. Les libacions van fer que al representant xilè se li escapés un brindis propi de la seva terra només en moments d'entusiasme, i va cridar:

—¡Viva Chile, mierda!

Entre el silenci expectant de la concurrència, *la Chata* continuà:

—¡Viva España, coño!

La infanta, que havia estat feia poc a Hispanoamèrica, havia après, pel que sembla, els seus costums.

En aquells anys, des d'una fàbrica de Vilallonga del Camp van enviar un operari a l'estació de FC del poble veí per a inquirir si havia arribat el lleixiu que necessitaven, que venia en un vagó cubà del tren. L'home, un cop a l'estació, preguntà:

—Ha arribat el tren de Cuba?

—No —fou la lògica resposta.

Des d'aleshores als pobles de l'entorn no es parla de tren genèricament, sinó del *tren de Cuba*.

Dirigint una sèrie de representacions de *La flauta màgica* de Mozart en un teatre de parla alemanya, el director d'orquestra Otto Klemperer (1885-1973) es divertia flirtejant amb les tres cantants que feien el paper dels tres follets. Potser va arribar massa lluny, perquè una de les noies es queixà, i van encarregar a l'intendent la difícil missió de cridar l'atenció al famós director. En un to pretesament circumspecte, però atabalat, trabucà la frase solemne que volia dir-li:

—Senyor Klemperer, aquest bordell no és una òpera.

—Teniu tota la raó —assentí Kemperer, anant-se'n.

Més de música:

—És magnífic pensar que quan Mozart tenia la meva edat ja feia dos anys que era mort.

(Tom Lehrer, músic sense fronteres, citat per Nat Shapiro a *Encyclopaedia of Quotations about Musica*.)

L'escriptor Rafael Pardo de Figueroa va ser nomenat carter honorari, amb ús d'uniforme i sense sou, per la gràcia amb què va comentar sempre els serveis postals. Tenia una curiosa col·lecció de sobres tirats a la bústia amb les adreces mal escrites, que així i tot havien arribat a llurs destins mercès a la perícia i paciència que Correus desplegava en altres èpoques.

Vegem-ne alguns:

A dolu Y Samora

Cancula de Vara

Mea.

Això volia dir: A don Luis Zamora, Sanlúcar de Barrameda.

Arma Rin heRo jua

ruyenla

Abad y A de

QaY.

Que traduït diu: Al mariner Juan Ruiz en la bahía de Cádiz.

Pal Higo de Cura

mal tin me tio

la Calc D 12

mana.

O sigui: Para el hijo de Curra Martín, metido en la cárcel de Dos Hermanas.

Amarga Daca Flen

Talar Cillo le Sagana

Bara.

Amb això, el remitent havia volgut expressar: A Margarita Daza, frente al Arquillo, Lesaca, Navarra.

Una altra curiosa adreça, que el remitent havia volgut fer clara mitjançant molts detalls, era:

En la provincia de Cuenca y Juzgado de Cañete. Al mesonero del Mesón del Carmen, cuyo nombre y apellido ignoro. Por más que hago no me acuerdo del nombre del pueblo donde ha de ir esta carta, pero tiene el nombre de un Santo. El Correo hará el favor de buscarlo.

El servei de Correus va fer el favor i entregà la carta al seu destí: San Martín de Boniches. Quins temps!...

Una dama de l'aristocràcia barcelonina, la mateixa que “tenia uns nebots que havien estudiat a Suïssa, que està més enllà de l'estranger”, s'assabentà que els cavalls es venien per unces (unitat monetària antiga, que persistia als tractes ramaders). Aleshores va aportar la idea que “podrien vendre'ls per lliures com els conills”. I en saber que el primer d'agost era el dia de la fraternitat comunista, va comentar:

—No sabia que els comunistes tinguessin sant Feliu com a patró.

La piquiponiana pot fer més que provocar un somriure en un moment donat. Els seus efectes poden marcar la història posterior, alterant el sentit d'algunes paraules per un ús inicial inadequat. Els advocats diuen: “*Vaig a enervar aquesta acció*” quan van a parilitzar-la, però molta gent interpreta que enervar és “excitar”, per similitud amb la paraula “nervi”.

A vegades s'arriba a una inversió total del sentit: “*El punt àlgid*” d'un assumpte no és el més calent, sinó el més fred. Tantes vegades s'ha pres irònicament l'expressió al revés, que avui la paraula figura al diccionari amb els dos significats.

Les citacions de textos clàssics coneixen també moltes imprecisions. Milers de vegades hem vist atribuir a don Quixot la frase “*Con la Iglesia hemos topado*”, quan en realitat diu “*Con la iglesia hemos dado, Sancho*”. Anà-

logament, a l'evangeli de sant Joan (11,43), Jesús no diu “*Llàtzer, aixeca't i camina*”, sinó “*Llàtzer, surt a fora*”. Aquí, la responsable és una famosa poesia de Bécquer.

Tothom diu *vale* (o, en traducció espontània al català, “val”) en el sentit de “d'acord, estic conforme”. Però en realitat, la salutació *vale*, freqüent en Roma, era una interjecció, equivalent a “val, tingues salut” (*valeo*, “estar sa”). Una “bagatel·la”, que abans era quelcom important, és avui el contrari, una fotesa.

Les piquiponianes arriben a vegades a deixar la seva empremta a la toponímia. Vegem-ne un parell d'exemples.

El lingüista Xavier Terrado informa d'un curiós cas d'inversió toponímica. Saratoga és una ciutat amb aigües termals prop d'Albany, a l'estat de Nova York (EUA). Al text del discurs d'inauguració d'un balneari a Califòrnia, l'empresari havia escrit: “Això serà la Saratoga de Califòrnia”. Però en un desafortunat lapsus digué:

—Això serà la *Calitoga* de *Sarafòrnia*.

I aquest és el nom actual del lloc.

Similar és la ciutat de Nome, a Alaska. En un antic mapa britànic es podia llegir sobre la localitat la inscripció *Name?* (‘¿Nom?’). Algun funcionari poc curós la copià com a *Nome*... i així ha romàs fins avui.

No tenen gaire mèrit, encara que sí la seva gràcia, les piquiponianes en les obres literàries, com aquestes mostres:

—Aquí, don Mateo Solá, estomagante.

—No, mamá, estomatólogo.

(Wenceslao Fernández Flórez, *El malvado Carabel*.)

—Me van a tomar las huellas vegetales.

(Cantinflas, *El analfabeto*.)

—El médico presta el juramento del hipócrita.

(Lina Morgan, en una de les seves comèdies.)

—Por favor, ¿un tocador de señoras? —pregunta una dama a punt de desmaiar-se.

—Servidor.

(Luis Sandrini, al film *La culpa la tuvo el otro.*)

Al teatre, un actor una mica flux de memòria que interpretava el paper de Lagardère (“¿A qué hora es la cita?” “A la puesta del sol” “¿En qué lugar?” “En los fosos del castillo”), sense recordar-se que l’acció transcorria a la França de Lluís XIV, contestà:

En la Puerta del Sol.

I a la pregunta: ¿En qué lugar?”, reblà:

¡Ya os lo he dicho, pardiez! ¡En la Puerta del Sol!

(Diari madrileny *Dígame*, 07.07.1953.)

Però no estudiarem aquestes, sinó les involuntàries, que ens atreviríem a considerar molt més nombroses. Un practicant molt il·lustre en fou Napoleó, que preferia dictar a escriure. Conta el seu biògraf André Maurois que, ja essent emperador, continuava dient *armisticie* per “amnistia”, *vital* per “vitalícia”, i confonia “infància” amb “*infanteria*”. No té res d’estrany que es trobin frases com aquestes a la literatura antiga:

—Si pots penetrar-la amb els teus dits, bé. Nosaltres amb la llengua també.

(William Shakespeare, *Cymbeline.*)

—Aquí estoy, porque he venido.

Frase atribuïda a Quevedo, però sembla que és d’Antonio Ferrer del Río (1846), de qui la prengué Eulogio Florentino Sanz per a carregar-la a l’immortal poeta del Segle d’Or al drama històric *Don Francisco de Quevedo* (1848).

Cansados ya los palpitantes miembros
muerta del alma la ilusión dichosa,
sus alas de cristal, de oro y de rosa,
despliega la esperanza cual gacela.

La poesia és de Néstor Galindo, poeta bolivià, *Lágrimas*, 1856. La frase fou simplificada a “*las plumas de la gacela*” i atribuïda a altres autors, sempre en glosa ridiculitzadora.

Sí, qualsevol escriptor o periodista s’ha trobat els seus raigs catòdics convertits en *Reis Catòlics*, o com un concepte mític passava a ser *místic*, o fins i tot com es trastocaven paraules difícils, que inconscientment quedaven aproximades a conceptes més corrents, com aquell Congrés de Pediatria que emergí com a *Congreso en Piedrahita*. Als mitjans administratius es jura que una vegada aparegué al *Boletín Oficial del Estado* un anunci del *Consejo del Poder Judicial* amb una J de més! I no parlem de les coses escrites amb un perillós afany de lluïment com és alguna expressió llatina o d’una altra llengua: la freqüent frase d’Heròdot, transcrita en llatí, *relata refero* (‘ho conto com m’ho han contat’) ha acabat a vegades en “*relata reforro*”. A un diari de l’època republicana, el nunci d’Espanya, monsenyor Tedeschini, era nomenat cardenal *in pettore*. Què aparegué? Era d’esperar: un graciós titular que titulava “Monseñor Tedeschini, *cardenal inspectore*.” Els riscos han augmentat des de l’aparició dels correctors automàtics a l’ordinador, que converteixen cegament la població de Loechs, desconeguda al seu fitxer, en un *Loeches*, vingui o no a tomb.

A vegades la confusió procedia de la barreja d’elements heterogenis que, de tan sovint com es veuen junts, passaven inadvertits, menys quan es produïa un sorprenent contrast. Encara avui es dóna el costum de continuar a les planes interiors del diari les notícies iniciades a la primera, on es comença a submergir el lector al tema. Per això no ha estat estrany que el lector que volia trobar a la plana quatre la continuació d’alguna truculenta notícia, veiés coses com EL SÀDIC ASSASSINAT DEL SENYOR TAL, i, a sota, “*Ve de primera*”. El periodista Nicolás González Ruiz, col·laborador molts anys al diari *El Debate*, conta que quan la censura republicana suprimia algun paràgraf

d'una plana, ja composta per exigències de temps, l'espai blanc era substituït per l'anunci "Lea usted *El Debate*". Una vegada, el llapis vermell suprimí pràcticament tot un editorial particularment agressiu contra el govern, encara que no la seva darrera línia rematadora de l'article: "Siempre igual, siempre mal", que perdía així el seu sentit. ¿Què va arribar als quioscos? "Lea usted *El Debate*. Siempre igual, siempre mal."

¡I no cal descartar el lapse freudià! La Casa de la Moneda dels EUA emeté una vegada unes monedes on podia llegir-se *In Gold We Trust* (és a dir, "Confiem en l'or") en lloc del lema que hagués estat correcte, *In God We Trust* ("Confiem en Déu"). Molts periòdics de fora de Catalunya confongueren al 1969 la *Caputxinada* de Barcelona amb la *cachupinada* (reunió de gent per a jugar).

En fi, l'exposició seria inacabable. La confusió entre les sigles S. S. (Sa Senyoria) canviades per **Sa Santedat**, van ascendir notablement en l'escalafó un bisbe de l'època franquista. I, parlant de bisbes, en una ocasió el de Màlaga, monsenyor Àngel Herrera Oria, va resultar que "preparava el seu ascens a l'estratosfera". L'explicació del sorprenent viatge era ben senzilla: era en realitat planificat per un comandant de cognom Herrera, i el tipògraf va pensar que no podia haver-hi més d'un Herrera. Un "auto mariano de Calderón de la Barca" acabà en "un auto de don Mariano Calderón de la Barca", i així *ad infinitum*. La selecció següent és una collita dels milers i milers que es podrien extreure de la premsa diària.

Molt celtibèriques són les declaracions d'un tal don Julio:

Me explicaré: Soy casado y padre de familia; tengo la normal tolerancia con los gustos, opiniones y deseos de mi esposa e hijos. Pero si mi esposa intentase ir a un baile sin mi presencia o sin mi autorización, tendría que dejar de ser tolerante y tundirla a palos para no convertirme en un hombre sin honor.

(Revista *SP*, Madrid, 12.03.67.)

Ací, en aquest cementiri, és on el gran poeta volia ésser enterrat, si Déu li donava una mica de vida.

(Declaracions d'un cicerone davant la tomba de Schiller.)

Una actriu digué a l'escriptora Ilka Chase:

—M'ha agradat el vostre llibre. Qui us el va escriure?

—I a vós, qui us el va llegir?